

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Вікторія ПЕТРУК

науковий співробітник відділу
інноваційних досліджень ННДІУ

Анотація. У статті аналізується досвід роботи Міжнародної української школи, що створена для реалізації права на повну загальну середню освіту громадян України, які тимчасово або постійно проживають за кордоном, шляхом дистанційної форми навчання. З'ясовуються проблемні поля дистанційної форми навчання з метою максимального усунення їх при впровадженні науково-педагогічного проекту «Дистанційне навчання учнів». Розглядаються нові напрямки роботи закладу у співпраці з ННДІУ. Пропонуються деякі фактори покращення якості надання освітніх послуг шляхом дистанційної форми навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання учнів, Міжнародна українська школа, електронне анкетування.

Розробка і впровадження дистанційного навчання для школярів України є актуальним питанням на шляху розбудови якісної загальної середньої освіти. Тож наказ Міністерства освіти і науки України № 1231 від 29 грудня 2009 р. «Про впровадження науково-педагогічного проекту «Дистанційне навчання учнів» [1] є суттєвим позитивним кроком у напрямку вирішення цього питання. Зараз активно розробляється нормативно-правова документація згідно з проектом, а саме дистанційні курси з усіх предметів відповідно до навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів, а також методики викладання у віртуальному середовищі, готуються тьютори для роботи в системі дистанційного навчання тощо. Проте на сьогодні існує один державний загальноосвітній навчальний заклад I–III ступенів акредитації – Міжнародна українська школа (далі – МУШ) – для громадян України, які проживають за кордоном. Він був створений 7 березня 2007 р., згідно з розпорядженням КМУ № 91-р [2], у відповідь на десятки листів до МОН України вчителів та батьків українців з усіх країн світу з проханням вирішити проблему українських дітей за кордоном, зокрема надати їм можливість отримувати українську освіту. Метою створення МУШ є реалізація права на повну загальну середню освіту громадян України, які тимчасово або постійно проживають за кордоном, та надання їм освітніх послуг за індивідуальним навчальним планом. Відповідно до розпорядження 10 серпня 2009 р. наказом МОН України № 731 затверджено «Положення про організацію навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу I–III ступенів «Міжнародна українська школа» [3], яким визначаються:

– організація та діяльність загальноосвітнього навчального закладу «Міжнародна українська школа»;

– порядок здобуття громадянами України, які тимчасово або постійно проживають за кордоном, загальної середньої освіти за екстернатною та дистанційною формами навчання.

Мета статті – проаналізувати досвід роботи Міжнародної української школи, аби з'ясувати проблемні поля дистанційної форми навчання задля максимального усунення їх при впровадженні науково-педагогічного проекту «Дистанційне навчання учнів».

За три роки існування школи можна визна-

чити її досягнення і виділити основні проблеми у наданні освітніх послуг шляхом дистанційної форми навчання. У подальшому їх слід враховувати, щоб не допускати в розробці і впровадженні дистанційної освіти в загальноосвітніх закладах України.

Як видно з листів до Міністра освіти і науки України у справі МУШ від Президії Європейського Конгресу Українців [4], основними проблемами є:

1) навчальні програми не адаптовані до умов роботи суботніх шкіл;

2) кількість документації, яку вимагають від вчителів та керівників шкіл, може конкурувати з документацією звичайної загальноосвітньої школи в Україні, що абсолютно недопустимо і через велике навантаження вчителів, і відволікання від основного навчального процесу;

3) невиправдані вимоги керівництва МУШ щодо створення п'ятиденної української школи за кордоном, оскільки офіційна п'ятиденна школа за стандартами Європи вимагає таких коштів, яких собі не може дозволити ні українська громада, ні українська держава;

4) велике навантаження на дітей, оскільки більшість із них навчаються і в місцевих школах, і в українських центрах. Причому в деяких країнах, таких, наприклад, як Іспанія, шестиденний навчальний тиждень, тож діти в суботу навчаються у дві зміни;

5) завдання українських громад за кордоном і діючих при них шкіл не співпадають із позицією керівництва МУШ, яке, головним чином, заклопотане фінансуванням їхньої діяльності (але закордонні українські громади мають можливість брати участь у проекті МУШ виключно за умов його державного фінансування);

6) нині при відсутності бюджетних коштів українським закордонним школам та громадським організаціям пропонується взяти на себе всі витрати на проведення семестрового контролю. Тобто громадські організації чи самі батьки повинні фінансувати приїзд і утримання атестаційної комісії без документального підтвердження витрат приїзду і роботи комісії;

7) сумніви керівників громадських організацій щодо збереження національного змісту освіти, дотримання концепції національного виховання молодого покоління українців – органічної складової освіти, яка втрачається через гонитву за атестатами зрілості, і т. д.

До того ж через недостатню поінформованість батьків про існування МУШ або часто і не усвідомлення того, що дітям слід вчасно отримувати освіту, багато мігрантів, привозячи дітей, наприклад до Італії, скеровують їх відразу на шлях трудової діяльності. За словами організатора римської школи Тетяни Кузик, дві третини дітей мігрантів не вчаться ні в українській, ні в італійських школах [5].

Можна сказати, що ці проблеми виникають через специфічність навчання закордонних українців, проте слід не ігнорувати, а вирішувати їх і не припускати у подальшому. Хоча, безсумнівно, створення закладу – надзвичайно важливий крок українського уряду назустріч своїм знедоленим співвітчизникам, який був схвально сприйнятий громадами нової української еміграції в Європі. Його важливість надто очевидна – отримання офіційного державного сертифіката про середню освіту. З початком діяльності МУШ батьки почали активніше віддавати своїх дітей до українських суботніх шкіл. Збільшення кількості бажаючих вчитися в українських суботніх школах викликало появу нових шкіл або переорієнтацію російських чи молдавських суботніх шкіл під програму МУШ, оскільки батьки оплачують навчання у таких школах. І це не єдиний позитивний бік. На прикладі Португалії, Греції та інших європейських країн отримання українського атестата є вигідним і для продовження навчання у місцевих ВНЗ. Адаже випускник української школи, не набравши у місцевій школі необхідного балу для вступу до місцевого ВНЗ, має можливість зробити конвертацію українського атестата з вищими оцінками і отримати, відповідно, вищий прохідний бал для вступу. Чим багато дітей вже й скористалися.

Аби покращити якість надання освітніх послуг, керівництво МУШ постійно залучає до співпраці керівників різних інституцій та викладачів навчальних закладів України і світу. Зокрема, 25 січня 2010 р. між Національним науково-дослідним інститутом українознавства та Міжнародною українською школою було укладено угоду про творчу співпрацю. Метою угоди є створення інноваційного освітнього простору, що відповідає сутності, інтересам, природній мові і культурі, ментальності української нації і визначається завданнями, поставленими перед закладами освіти державними документами про освітню діяльність з урахуванням принципів освіти сучасності та багатовікового освітнього досвіду українського народу; зміцнення українознавчих засад освітньо-виховного процесу, утвердження українознавства як окремої навчальної дисципліни. Відповідно до цієї угоди перед співробітниками ННДІУ постало першочергове завдання: створення дистанційного курсу з українознавства для школярів та дистанційного курсу з філології для підвищення кваліфікації вчителів. Ці курси створюються у відкритому середовищі Moodle, доступ до якого надається Проблемною лабораторією дистанційного навчання Національного технічного університету «ХПІ».

На сьогодні в межах Відкритого міжнародного проекту ННДІУ та МУШ «Моделювання освітнього середовища закордонних українських навчальних закладів на базі Міжнародної української школи» на сайті Кримської філії ННДІУ [6] триває електронне анкетування

закордонних українських учнів, їхніх батьків та вчителів на тему «Українська освіта за кордоном». Результати опитування постійно змінюються, але отримана інформація стає цікавою з точки зору організації дистанційного навчання.

Так, на питання: «Якими носіями інформації у процесі навчання в українській школі Ви найчастіше користуєтесь?», – 89% опитаних відповіли, що паперовими носіями інформації (підручник, посібник, конспект), 10% – найчастіше Інтернет-технологіями (пошуковими системами, інформацією, що подається в online режимі) і 1% – цифровими візуальними носіями інформації, такими як електронний підручник, CD. Проте 53% опитаних у процесі навчання хотіли б користуватися Інтернет-технологіями, 18% – цифровими візуальними носіями інформації (електронні підручники, CD), 2% – аудіо (звуковими), інші учні – паперовими носіями інформації.

На питання: «Чи використовуєте інноваційні технології під час викладання у ЗУНЗ?», – опитані вчителі відповіли: так – 31%, 43% – іноді, 25% вчителів хочуть використовувати, але не мають можливості, і 1% – не бачать в цьому потреби. Відповіді на питання «Чи маєте Ви досвід роботи з комп'ютером?»: впевнено працюють з багатьма комп'ютерними програмами – 57% вчителів, загалом знають, як друкувати тексти і переглядати електронну пошту – 30%, 7% вчителів взагалі не вміють користуватися комп'ютером, інші – можуть працювати лише із сторонньою допомогою. Що стосується підвищення кваліфікації, то серед інших відповідей 16% вчителів відповіли, що підвищують кваліфікацію шляхом дистанційної освіти, 34% – шляхом використання навчальних матеріалів з веб-сторінок Інтернету.

Батькам було поставлене єдине запитання, що стосується Інтернет-ресурсів: «Чи цікавиться Ваша дитина українськими Інтернет-ресурсами?». 38% опитаних батьків відповіли, що постійно користується, 19% – не мають доступу до Інтернет-мережі, 13% опитаних вказали на те, що діти віддають перевагу сайтам країни мешкання, інші – іноді переглядає.

За результатами роботи першої державної дистанційної школи можна дійти таких висновків:

1. Навчання в Міжнародній українській школі поки що більш схоже на очно-заочне, ніж на дистанційне.
2. Для подачі інформації використовуються переважно паперові носії.
3. Кваліфікація викладачів недостатня для організації дистанційної форми навчання та участі у дистанційному навчальному процесі через невміння користуватися комп'ютерами.
4. Не всі учні Міжнародної української школи забезпечені комп'ютерами, а п'ята частина учнів, що володіють комп'ютерами, не мають доступу до Інтернет-мережі.

Отже, створення якісної загальної середньої освіти шляхом організації дистанційної форми навчання неможливе без врахування всіх проблемних ситуацій – від елементарного комп'ютерного забезпечення учнів до послуг, які можуть, у першу чергу, зацікавити батьків, школи нового зразка (інноваційні школи), наприклад, таких, як численна розгалужена бібліотека; відеонаповнення художньо-документального характеру; SMS-повідомлення про успішність їхніх дітей і багато інших.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 грудня 2009 року № 1231 «Про впровадження науково-педагогічного проекту «Дистанційне навчання учнів». – http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/6329

2. Розпорядження КМУ від 7 березня 2007 року № 91-р «Про утворення загальноосвітнього навчального закладу «Міжнародна українська школа» для громадян України, які проживають за кордоном». – <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=91-2007-%F0>

3. Положення про організацію навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу I–III ступенів «Міжнародна українська школа», затверд-

жене наказом МОН України від 10 серпня 2009 року № 731. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0827-09>

4. Листи до Міністра освіти і науки України у справі Міжнародної української школи. – <http://uk.wordpress.com/tag/мижнародна-українська-школа/>; http://www.spilka.pt/index.php?option=com_content&view=article&id=402%3A2009-12-16-12-14-46&catid=74%3A2009-10-20-18-47-36&Itemid=78&lang=uk

5. Наталка Кудрик. Перший випуск українських школярів у Римі // Радіо Свобода. – 30.06.10. – <http://www.credo-ua.org/2010/06/29641/>

6. Сайт Кримської філії ННДІУ. <http://dsl.sf.ukrtel.net>

Виктория Петрук

Дистанционное обучение в общеобразовательных заведениях Украины

Аннотация. В статье анализируется опыт работы Международной украинской школы, созданной для реализации права на полное среднее образование граждан Украины, которые временно или постоянно проживают за границей, путем дистанционной формы обучения. Выясняются проблемные поля дистанционного обучения с целью максимального их исключения при внедрении научно-педагогического проекта «Дистанционное обучение учащихся». Рассматриваются новые направления работы данного заведения при сотрудничестве с ННИ-ИУ. Предлагаются некоторые факторы повышения качества предоставления образовательных услуг путем дистанционной формы обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение учащихся, Международная украинская школа, электронное анкетирование.

Viktoriya Petruk

The distance learning in the Ukrainian Comprehensive Schools

Annotation. The article analyses the experience of the International School of Ukraine, which was established to realize the right to complete secondary education of Ukrainian citizens who are temporarily or permanently reside abroad by force of the distance learning. The purpose of this analysis is consider the problems of distance learning to maximize their exclusion at the introduction of scientific-pedagogical project «Distance learning of students» respectively to the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1231 from December 29, 2009 «The introduction of scientific-pedagogical project «Distance learning students»». The article explores new areas of the work of this institution in collaboration with the NRIUS. It suggests some factors to improve the quality of educational services through the distance learning students.

Key words: distance learning of students, the International School of Ukraine, electronic survey.